

A. N. SAMOYLOVIÇ'İN DİL İNKILABI VE TÜRK DİL KURUMU HAKKINDAKİ GÖZLEM VE DÜŞÜNCELERİ II

Serdar Karaca

- 1933'te, Türkiye'nin daveti üzerine Nikolay Yakovleviç Marr [1864-1934] ile Türkiye'ye gelerek Türk Dil Kurumu ile Türk Tarih Kurumunun çalışanlarıyla bir araya gelen A. N. Samoyloviç [1880-1938], Rusya'ya döndükten sonra ziyaretiyle ilgili notlarını hem sözlü hem de yazılı olarak açıklar (Türkçesi: *Türk Dili*, 805. S). Samoyloviç; bu ziyaretinden sonra, 1934'te yine Türkiye'nin daveti üzerine İvan İvanoviç Meşaninov'la [1883-1967] İstanbul'a gelerek İkinci Türk Dili Kurultayı'nda bildiri sunar, müzakerelere katılır. Ülkesine döndükten sonra da kurultayla ilgili notlarını, birkaç toplantıda sözlü olarak açıklayıp Bilimler Akademisinin *Vestnik Akademii Nauk SSSR* dergisinde "Vtoroy Lingvistiçeskiy Kongress v Turtsii i Sovetsko-Turetskiye Nauçniye Otnoşeniya" adıyla yayımlar (1935, S 1, 17-28. sütunlar). Yazıda Samoyloviç, kurultayla ilgili notların yanında dil inkılabı ve Türk Dil Kurumunun çalışmaları hakkındaki gözlem ve düşüncelerini de paylaşmaktadır.

1934-1937'de SSCB Bilimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü müdürlükten tutuklanarak Türkçülük propagandası yaptığı ve Japon ajanı olduğu gerekçesiyle 1938'de idama mahkûm edilerek öldürülen Samoyloviç, 1900'lerin ilk yarısının önde gelen Türklük bilimcilerinden biridir. Gerek 1899'da girdiği Sankt Petersburg Üniversitesinde gerekse de çalışma hayatında Rus Türklük biliminin merkezindeki P. M. Melioranskiy, V. D. Smirnov, V. V. Barthold ve V. V. Radloff gibi isimlerin önce öğrencisi, sonra da mesai arkadaşı olan Samoyloviç; Türk dili ve edebiyatının eski dönemleri

üzerinde olduğu kadar yaşayan kollarında da kapsamlı bilgi ve bulgulara sahiptir. Samoyloviç'in bu birikimden yola çıkarak elde ettiği bütüncül yaklaşımı, tespitleri ve tartışmalı konulardaki teklifleri, onun Türklük biliminin öncü isimlerinden olmasını sağlamıştır. Onun bu vasfı dolayısıyla 1933 ve 1934'te, Bilimler Akademisi tarafından Türkiye'ye Sovyet bilimini temsil etmek üzere gönderildiğini düşünebiliriz.

Özelde Türkiye Türkçesinin dil inkılabı dönemine ışık tutan, genelde ise Türkiye-Rusya tarihinin 1930'lu yıllardaki seyrine dair ipuçları veren makalenin Türkiye Türkçesine çevirisini burada sizlere sunuyoruz.

